

Warmond in de middeleeuwen

Boekbespreking

Mathieu Fannee, *tlant te Waremunde. Een studie over Warmond in de middeleeuwen (1100-1400)* (Warmond, Historisch Genootschap Warmelda, 2014). 280 p. Geen ISBN. € 22,50.

Dit kloeke boek wekt alleen al bij het doorbladeren veel ontzag. Zoveel kennis over zo'n uiterst moeilijk onderwerp! En dat van een van origine Franstalige, die niet eens zo enorm lang in Warmond woont – ook dat wekt verbazing en ontzag. Natuurlijk, soms valt uit bepaalde taalfouten af te leiden dat de schrijver geen 'native speaker' is, al valt dit beslist mee.

Maar dan nu de inhoud. Allereerst de illustraties, die het verhaal toch voor een groot deel moeten dragen. Helaas is alles in zwart-wit, wel begrijpelijk, maar vandaag-de-dag toch niet zo vaak meer voorkomend. En degene die niet zelf in Warmond woont of daar zeer bekend is, zal een goede kaart van Warmond, desnoods een moderne, zeer missen. Ondanks hulpkaartjes en mooie oude illustraties gaat daardoor het totaaloverzicht wel eens verloren.

Behalve een algemene geschiedenis, is de verklaring van toponiemen wel de hoofdmoot. Zo goed als alle tot 1400 voorkomende namen van kavels grond, wateren en wegen worden taalkundig gefileerd. Voor iemand die bij een taalkundig instituut werkt wel logisch, maar wel wat specialistisch, waardoor het voor leken vaak wat moeilijk te volgen is. Overigens is die grens van 1400 niet heilig en zijn er diverse benamingen opgenomen die pas uit later tijd bekend zijn, maar zo te zien wel overoud zijn. Wat dat betreft zijn er nog wel meer vermeldingen te noemen, die hier niet vermeld zijn, maar dan moet je zelf natuurlijk wel heel goed in de materie ingevoerd zijn. Wel kan geklaagd worden dat van nogal wat vermeldingen niet een werkelijke verklaring volgt. Natuurlijk is de ontstaansgeschiedenis van alle namen niet meer exact na te gaan, maar vaak hadden een paar extra woorden daarover de lezer beter tevredengesteld. En natuurlijk zijn er ook wel wat missertjes. Neem de Droge Lee. Daarvan wordt vermeld dat deze in de zomer wel eens droog stond, in tegenstelling tot de Diepe Lee, die altijd water voerde en kennelijk diep genoeg was. De auteur verwijst dan naar een akte uit 1663 waarin staat dat die Leede toen gediept werd, zeg maar uitgebaggerd, om een soort alternatief voor de Diepe Lee te krijgen. Maar dat is toch enigszins foutief geïnterpreteerd, want dat uitdiepen vond al plaats in 1632, op kosten van de ambachtsheer. In dat jaar werd namelijk de Diepe Lee afgedamd en met het waardeiland dat tussen de Droge en Diepe Lee lag binnen de (ring)kade van de (nieuwe) Zwanburgerpolder getrokken. De Droge Lee moest dus wel uitgediept worden, omdat de Diepe Lee als vaarwater niet langer meer te benutten viel. In 1862 werd een akkoord met het Hoogheemraadschap van Rijnland gesloten over verbreding van de Leede (dus de voormalige Droge Lee) en het weggraven van een hoekje land; in 1877 werd de voormalige Diepe Lee zelfs helemaal gedempt.

Heel verhelderend en belangwekkend is ook het ontleden van een klein boekje waarin de ontvangsten wegens tijns geboekt werden. Ontzettend gedetailleerd is van elk perceel nagegaan waar dat gelegen heeft, en de conclusies die eruit getrokken zijn, doen ons nu begrijpen hoe die tijnsheffing ontstaan is en in de loop der eeuwen geëvolueerd. Ook is imponerend het hoofdstuk over de genealogieën van de voornaamste (adellijke) geslachten in Warmond en hun bezittingen (kasteeltjes, of althans boerderijen en dergelijke). Iedereen die weet hoe glad het ijs van de middeleeuwse genealogie is, zal ontzag krijgen

voor de scherpe analyses van vaak wat krakkemikkige vermeldingen in charters en dergelijke. Zo op het oog lijkt het allemaal heel rationeel in elkaar te zitten, maar omdat je al héél goed met die geslachten op de hoogte moet zijn om er maar enigszins gefundeerd over te kunnen oordelen, blijf ik daar verre van. Middeleeuwse genealogie lijkt op een slangenkuil en voor je het weet wordt je gebeten. Maar goed, wie een Middeleeuwse Van Warmond, Foyken, Duker, Van Alkemade, Van Wassenaer of Van den Woude zoekt, kan hier vast en zeker slagen.

Knap is ook zijn betoog over de betekenis van de naam Warmond, in relatie tot de oudste vermelding Warmelde. Zo ontkracht hij alle theorieën dat -mond zou slaan op de uitmonding van een water, maar poneert met kracht van argumenten dat het moet gaan om Warm-. Wat er zo opvallend warm was, komt niet goed uit de verf; wellicht “betekende de naam iets als ‘het water dat pas laat bevroest’”. Daar stopt Fannee, maar waarom heeft hij niet dieper doorgedacht? De naam Warmelde komt uit de beruchte goederenlijst van St. Maarten. Dit is de ergste breinbreker aller breinbrekers, geschreven voor een onbekend, maar mogelijk onbenullig doel, door een mogelijk weinig geïnteresseerde of anderszins gemankeerde klerk met een eigenaardige taalschat of althans manier van schrijven. Zo slikt die vrij vaak klinkers in, zeker als dat dubbele klinkers zouden moeten zijn. Zo wordt Oost vrijwel steeds Ost, en er zijn meer van dat soort zaken te noemen. Daarom zal het in dezelfde lijst voorkomende Osgeresgest (Oegstgeest) eerder geïnterpreteerd moeten worden als Oostgeergeest dan de geest van een Osger, een verder nooit voorkomende voornaam. En spaties waren ook niet zijn fort. Daardoor doorredenerend kan men komen tot twee woorden: warme lde. Duidelijk zal zijn dat met dat rare tweede woord alleen leede bedoeld kan zijn. Een Warme Leede, naast of in plaats van een Diepe Lee en/of een Droge Lee? Dat kan best, en dan zal de Diepe Leede wel de voorkeur verdienen, want die zal wel later bevroren zijn geraakt dan de Droge, dus warmer zijn geweest. En ook kan gedacht worden aan de tegenover de Leede gelegen Koudenhorn (Couwenhorn en dergelijke). Het toponiem Koudenhorn of –hoorn (of Kouden Hoek) kwam vrij veel voor en nu nog in Haarlem. Ook al is dit maar een verklaring door een niet-deskundige, van de koude grond zou men kunnen zeggen, die lijkt toch meer hout te snijden dan vele andere. En dat dit boek tot deze uitweiding gevoerd heeft, is alleen maar illustratief: velen zullen hierin aanleiding vinden zich verder in de materie te verdiepen. En dat is toch het schone doel van welk boek ook? Want zeker een boek over zo’n duistere tijd en over zulke moeilijke onderwerpen is nu eenmaal nooit het laatste woord. Dat velen hierdoor geïnspireerd zullen worden, kan dan ook de wens zijn die dit prachtige boek moge begeleiden.

PdB